

РЕЙ БРЕДЪРИ QUID PRO QUO

Превод от английски: Венцислав Божилов, 2002

chitanka.info

Машина на времето не се строи, без да знаеш къде отиваш. Трябват ти цели. Кайро след Христос? Македония преди Матусал? Хирошима точно преди бомбата? Нужни са ти цели, места, събития.

Но аз построих своята Машина на времето просто така, без никаква предварително набелязана цел или събитие, към което да замина или от което да си тръгна.

Построих своето Устройство за далечни пътешествия с части от свързан с проводници ганглий — центърът на неуловимото възприятие, на интуитивното знание.

Към него добавих вътрешната страна на продълговатия мозък и мозъчните центрове зад очния нерв.

Така със скритите усещания на мозъка и сондиращия, но невидим радар на ганглия успях да скалъпя сензор за същества от бъдещето или за минали събития, много по-различни от известните.

Моята древна вехтория, моето покрито с прах изобретение имаше микровълнова антена, с която можеше да докосва, да открива и да взема морални решения, далеч надхвърлящи собствената ми интелигентност.

С две думи, Машината можеше да си създава мнение за човешките възходи и падения и да се пренася на най-различни места, за да решава съдби, а аз просто се возех на нея като най-обикновен багаж.

Дали съм си давал сметка за това, докато сглобявах своето наглед злополучно механично дете ли? Разбира се, че не. Просто размесих представи и потребности, мнения и твърдения, основаващи се на успехи и провали, а накрая просто стоях и гледах безсмисленото си творение.

И тъй, тя стоеше в таванската ми стая — ярка и блестяща, бръмчаща, нетърпелива да тръгне, но нямаше да поеме никъде, докато не я помоля „тръгни“ вместо „спри“ или „стой“. Нямаше да ѝ давам посока. Просто в подходящия момент щях да излъча своята „среда“, своята душевна светлина към нея.

Тогава тя щеше да скочи и да се понесе във всички посоки. И един господ знаеше къде ще стигне.

Но щяхме да знаем, когато пристигне.

Така започна всичко.

Странна мечта в тъмната таванска стая, оборудвана с две кресла, стаен дъх и оживено бръмчене на опъналите се като паяжини нерви.

Защо я построих на тавана?

В края на краищата това не беше въздушен планер, а пътешественик във Времето.

Машината. В таванската стая. Чака. Какво?

Санта Барбара. Малка книжарница и моя милост в нея, раздаващ автографи върху страниците на мъничкия ми роман на една още помъничка група заблудени читатели. Точно тогава избухна експлозията. Което надали описва силата, с която бях запратен в стената.

Всичко започна, когато вдигнах поглед и видях онзи древен старец, пристъпващ на прага, сякаш смъртно се страхуваше да влезе. Целият беше ужасно набръчкан. Очите му — като счупен кристал. От треперещите му устни течеше слюнка. Когато отвори уста и пое дъх, започна да се тресе като ударен от гръм.

Продължих да раздавам автографите си, но нещо в главата ми прещрака. Отново вдигнах глава.

Грохналият старец все още стърчеше там като бостанско плашило, очертан от светлината отвън, приведен напред, с изпълнен с копнеж поглед.

Тялото ми замръзна. Усетих как внезапно станалата ми леденостудена кръв премина през врата ми и надолу по раменете. Писалката се изплъзна от пръстите ми и падна на пода. А старикът вървеше напред, хилеше се безумно и махаше с ръце.

— Помниш ли ме? — изрева през смях той.

Погледнах дългата сплъстена коса, разпиляна покрай бузите му, бялото стърнище на наболата му брада, избелялата от слънцето риза, изпоцапаните дочени панталони, сандалите на костеливите му крака, след което се върнах нагоре към демоничните му очи.

— Е? — ухили се той.

— Не мисля...

— Саймън Крос — изрева той.

— Кой?

— Крос! — отново изкрещя старикът. — Аз съм Саймън Крос!

— Ах ти, копеле! — надигнах се.

Столтът ми се прекатури. Мъничката тълпа също се люшна назад, сякаш ѝ бяха нанесли удар. Грохналият старец затвори очи и се

разтрепери.

— Копеле такова! — В очите ми избиха сълзи. — Саймън Крос? Какво си направил с живота си!?

Очите се стиснаха още по-силно, той вдигна възлестите си трепереци ръце с дланите нагоре, сякаш в очакване на следващите ми крясъци.

— Мили Боже. Животът ти. Какво си направил с него?

И изведнъж споменът с трясък ме върна четиридесет години назад. Четиридесет безвъзвратно изминали години и моя милост, тогава на тридесет и три, едва в началото на собствената си кариера.

Саймън Крос стоеше пред мен, деветнадесетгодишен и красив, направо прекрасен, с будно лице, чисти и невинни очи, с любезно изражение, спокоен, с цял куп изписани листа под мишница.

— Сестра ми каза... — започна той.

— Знам, знам — прекъснах го. — Снощи прочетох разказите, които тя ми даде. Ти си гений.

— Не бих казал — каза Саймън Крос.

— Но аз го казвам. Донеси още. Ще ги продам всичките без никакви проблеми. Не като агент, а като приятел на гений.

— Не говорете така.

— Не мога да не го кажа. Такива като теб се срещат веднъж в живота.

Прелистих набързо новите му разкази.

— О, Боже, да, да! Разкош! Ще ги продам всичките. Без никаква комисиона.

— Проклет да съм — каза той.

— Не, благословен си. Благословен от Бога.

— Не ходя на църква.

— Няма и нужда — отговорих му. — А сега изчезвай. Дай ми да си поема дъх. Твоят гений е направо богохулство за бездарници като мен. Възхищавам ти се, завиждам ти и почти те ненавиждам. Върви!

Той пусна една смутена усмивка и излезе, и ме остави с белите огнени страници, които направо изгаряха ръцете ми. След две седмици бях продал всички разкази на това деветнадесетгодишно момче-мъж, което чрез думите си вървеше по водата и се носеше във въздуха.

Реакцията разтърси цялата страна.

— Къде успя да откриеш този писател? — запита ме веднъж някой. — Звучи като незаконно роден син на Емили Дикинсън от Скот Фицджералд. Агент ли си му?

— Не. Той няма нужда от агент.

И Саймън Крос написа още дванадесет разказа, които полетяха направо от пишещата му машина към печатницата и славата.

Саймън Крос. Саймън Крос. Саймън Крос.

А аз бях неговият почетен баща, въображаем откривател и завистлив, но прощаващ приятел.

Саймън Крос.

След това дойде Корея.

Стоеше на предната веранда в чисто бял като сол моряшки костюм, с лице, все още не познало бръснача, с изгорели от слънцето бузи, с очи, поглъщащи целия свят, и с последния си разказ в ръце.

— Да се върнеш, скъпо момче — казах аз.

— Не съм момче.

— Нима? Вечно божие дете, блестящо ярко! Остани жив. Не ставай прекалено знаменит.

— Няма. — Той ме прегърна и изчезна.

Саймън Крос. Саймън Крос.

Войната свърши, годините се тътреха една след друга, а той изчезна. Прекарал десет години тук, тридесет там — за моето блудно гениално дете се носеха само слухове. Някой твърдеше, че се е установил в Испания, оженил се за кастеланка и станал майстор-стрелец на гълъби. Други се кълнях, че го били виждали в Мароко или Маракеш. Минаваш още едно бързо десетилетие и спираш през деветдесет и осма с Машината за пътуване, ненужно стояща в твоята таванска стая, цялото Време е събрано в ръцете ти, жадните за автограф почитатели се притискат към теб, и изведнъж тишината на цели четиридесет години внезапно се пропуква. Какво?!

Саймън Крос. Саймън Крос.

— Проклет да си! — изревах аз.

Старецът се дръпна уплашено и прикри лицето си с ръце.

— Проклет да си! — изкрещях. — Къде беше? Какво си направил със себе си? Господи, каква загуба! Виж се само! Я се изправи! Ти ли си онзи, за когото се представяш?

— Аз...

— Млъквай! Господи, ти, безчувствено чудовище, какво си направил с онзи чудесен младеж?

— Какъв чудесен младеж? — избърбори старецът.

— Ти. *Ти*. Ти беше геният. Целият свят беше в краката ти. Пишеше какви ли не дивотии и всичко беше идеално! Светът беше твоята мида. Ти правеше бисери. Господи, знаеш ли какво си направил?

— Нищо.

— Да! Нищо! А трябваше само да подсвирнеш и да намигнеш и всичко щеше да е твое!

— Не ме бий! — изплака той.

— Да те бия ли?! По-добре да те убия! Господи!

Огледах се за нещо твърдо и тежко. Разполагах само с юмруците си. Погледнах ги и ги свалих. Бях отчаян.

— Проклет идиот, нима не знаеш какво представлява животът? — най-сетне успях да промълвя.

— Животът ли? — изпъшка грохналият старец.

— Той е сделка. Сделка, която сключваш с Бог. Той ти дава живот, а ти му се отплащаш. Не, не е дар, а заем. Не само вземаш, но и даваш. *Quid pro quo!*

— *Quid...?*

— *Pro quo!* Едната ръка мие другата. Вземаш и връщаш, даваш и получаваш. А ти! Каква загуба! Господи, хиляди хора са готови да убият за талант като твоя, да умрат, за да бъдат онова, което някога беше, а сега не си! Дай ми на заем тялото си, дай ми мозъка си, ако не го искаш, го върни, но, Господи, да го унищожиш така? Да го изгубиш завинаги? Как можа? Какво си направил? Самоубийство и убийство, убийство и самоубийство! Мамка му, мамка му, проклет да си!

— Аз ли? — ахна грохналият старец.

— Погледни! — изкрещях аз и го завъртях към огледалото, за да види на каква развалина прилича. — Кой е това?

— Аз — изхленчи той.

— Не, това е младежът, когото погуби! Мамка му!

Вдигнах юмруци и останах на място. Образите заблъскаха в главата ми. Внезапно пред очите ми се появи таванската стая и безполезната Машина, чакаща напразно. Машината, за която мечтаех и

се чудех защо, какво? Машина с две седалки, чакащи пътниците си, но какъде?

Юмруците ми замръзнаха във въздуха. Таванската стая премина пред очите ми. Спуснах ръце. Видях виното на масичката с книгите и го взех.

— Ще ме биеш ли? — изплака старецът.

— Не. Изпий това.

Той се облеци срещу чашата в ръката ми и тъпо попита:

— Това ще ме направи по-голям или по-малък?

Алиса в заешката дупка и бутилката с надпис „Изпий ме“, която я превръща ту във великан, ту в джудже.

— Е? Какъв ще стана? — попита той.

— Пий!

Той пи. Напълних чашата отново. Слисан от жеста, пращащ по дяволите целия ми гняв, той изпи и нея, и след това и третата, а в очите му не преставаше да се чете пълна изненада.

— Какво?

— Такова — казах аз и почти го повлякох навън към колата, метнах го вътре като бостанско плашило и потеглих. Мълчах мрачно, а Саймън Крос, блудният кучи син, не спираше да бръщолечи.

— Къде?

— Там!

Спряхме пред вратата. Помъкнах го вътре и нагоре към таванската стая, без да му счупя врата.

Стояхме, олюлявайки се, пред моята Машина на времето.

— Сега вече знам защо съм я построил — прошепнах аз.

— Какво си построил? — изплака Саймън Крос.

— Млъквай. Влизай вътре!

— Това електрически стол ли е?

— Може би. Скачай вътре!

Той скочи, аз го заключих, настаних се на второто място и сграбчих лоста за управление.

— Какво? — попита Саймън Крос.

— Не — отговорих му. — Къде!

Бързо набрах времето — година/месец/ден/час/минута. И също така бързо — щат/град/улица/квартал/номер и нагласих назад лостчето напред/назад.

Потеглихме, часовниците се завъртяха, като връщаха назад дни, ноци, години, докато Машината не се разтвори в тишината.

Замаян, Саймън Крос се огледа.

— Я, това е моят дом!

— Да, твоят дом.

Повлякох го по входната алея.

— А там, да, там, какво виждаш?

На предната веранда в ослепително бял моряшки костюм стоеше красив младеж с купчина изписани листа в ръце.

— Това съм аз! — изхленчи старецът.

— Ти. Саймън Крос.

— Здравей — каза младежът с белия костюм. Намръщи се към мен — отначало с любопитство, сетне объркан. — Чакай малко. Защо изглеждаш някак... различно? И кой е този? — кимна той към своето друго аз.

— Саймън Крос — отговорих му.

В гробна тишина младостта погледна към старостта, старостта впи поглед в младостта.

— Това не е Саймън Крос — каза младежът.

— Това не може да съм аз — каза грохналият старец.

— Да.

Двамата бавно се обърнаха към мен.

— Не разбирам — каза деветнадесетгодишният Саймън Крос.

— Върни ме обратно! — изплака старецът.

— Къде?

— Където бяхме, където и да се намира — задъхано каза той.

— Махай се — отдръпна се младежът.

— Не мога — казах аз. — Вгледай се по-добре. На това ще станеш, след като загубиш себе си. Да, това е Саймън Крос след четиридесет години.

Младият моряк остана дълго време неподвижен и мълчалив, изучаваше грохналия старец, гледаше втренчено очите му. Лицето му почервения. Ръцете му се свиха в юмруци, отпуснаха се, после отново се свиха. Убедиха го не думите, а някаква интуиция, някаква невидима сила, някаква вибрация между стареца и него.

— Кой си ти всъщност? — най-сетне запита той.

Гласът на стареца сякаш се пречупи.

— Саймън Крос.

— Мръсно копеле! — изкрещя младежът. — Проклет да си!

И заби юмрук в лицето на стареца, след това още един, и още един, а старецът стоеше под градушката удари със стиснати очи, и поглъщаше насилието, докато накрая не се свлече на паважа. Неговата млада версия го бе възседнала и се взираше напрегнато в тялото му.

— Мъртъв ли е?

— Ти го уби.

— Трябваше да го направя.

— Да.

Младежът вдигна очи към мен.

— И аз ли съм мъртъв?

— Не, ако искаш да живееш.

— О, Господи, искам! Искам!

— Тогава се махай оттук. Ще го взема със себе си там, откъдето дойдохме.

— Но защо правиш това? — попита деветнадесетгодишният Саймън Крос.

— Защото си гений.

— Продължаваш да го твърдиш.

— Да. А сега бягай. Изчезвай!

Той направи няколко крачки и спря.

— Втори шанс?

— Господи, надявам се да е така — отвърнах аз.

И след малко добавих:

— Запомни тази случка. Недей да живееш в Испания и не ставай майстор-стрелец на гълъби в Мадрид.

— Никога няма да стана майстор-стрелец никъде!

— Обещаваш ли?

— Обещавам!

— И никога няма да се превърнеш в грохнал старец, когато да трябва да влача през Времето, за да се срещне със самия себе си?

— Никога.

— И ще помниш това, докато си жив?

— Вече е запомнено.

Той се обърна и побягна по улицата.

— Хайде — обърнах се аз към тялото, към бостанското плашило, към мълчаливото нещо. — Да се връщаме в Машината и да ти потърсим някой необозначен гроб.

Вече вътре, погледнах надолу към опустялата улица и прошепнах:

— На добър час, Саймън Крос.

Завъртях ключа и изчезнах в бъдещето.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.